

Çocuk İşçiliğini Konu Alan Kamu Spotu Reklamlarının Göstergibilimsel Analizi

Murat ARPA¹
Hüseyin DELİBALTA²
Alper YILMAZ³

ÖZ

Çocuk işçiliği, çocukları eğitim haklarından mahrum bırakarak ve çocukluk dönemlerini yaşamalarına engel olarak, çalıştırılmak yoluyla sosyal, fiziksel, zihinsel ve ahlaki açıdan her türlü sömürülmesini ifade etmektedir. Çocuk işçiliği, özellikle ucuz iş gücü sağlanması amacıyla sıklıkla gerçekleştirilen bir faaliyettir. Çocuk işçiliği pek çok ülkede yasaklanmış, pek çok ülkede ise belirli sınırlamalara maruz kalmıştır. Diğer yandan uluslararası kuruluşlar tarafından son yıllarda hazırlanan kamu spotu reklamlarında çocuk işçiliğinin engellenmesine yönelik çalışmalar yürütülmektedir. Çalışma kapsamında çocuk işçiliğine karşı hazırlanan kamu spotu reklamlarında hangi mesajların verildiği ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu amaçla son yıllarda çocuk işçiliğine karşı hazırlanan kamu spotu reklamları içerisinden amaçlı örneklem metodu kullanılarak seçilen beş kamu spotu reklamı göstergibilimsel açıdan analiz edilmiştir. Çalışma kapsamında belirlenen kamu spotu reklamları ABD'li dilbilimci Charles Sanders Peirce'in göstergibilim kavramları üzerinden incelenmiştir. Çalışma sonucunda çocuk işçiliğinin çocuklar üzerinde oluşturduğu fiziksel ve zihinsel olumsuzlukların ön plana çıkarılarak çocuk işçiliğine karşı duyarlılık oluşturulmasının amaçlandığı görülmüştür. Oluşturulan duyarlılık ile birlikte insanların çocuk işçiliğinin önlenmesi konusunda daha bilinçli hareket etmesinin istendiği ortaya çıkarılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk İşçiliği, İnsan Kaçakçılığı, Kamu Spotu, Reklam

The Semiotical Analysis of Public Spot Advertisements Regarding the Child Labor

ABSTRACT

Child labor refers to all forms of social, physical, mental and moral exploitation, depriving education right and preventing them from experiencing childhood. Child labor is a frequent activity, especially in order to provide cheap labor. Child labor has been banned in many countries and has been subject to certain restrictions in many countries. On the other hand, public spot advertisements prepared by international organizations to prevent child labor have been carried out in recent years. Within the scope of the study, it was tried to put forward which messages were given in public spot advertisements prepared against child labor. For this purpose, five public spot advertisements selected among the public spot advertisements prepared against child labor in recent years by using purposive sampling method were analyzed semiologically. The public spot advertisements determined within the scope of the study were analyzed through semiotics concepts of the American linguist Charles Sanders Peirce. As a result of the study, it was aimed to raise the sensitivity to child labor by emphasizing the physical and mental negativities of child labor on children. Together with the sensitivity created, it was revealed that people were asked to act more consciously about preventing child labor.

Keywords: Child Labor, Human Smuggling, Public Spot, Advertising

¹ Öğr. Gör., İnönü Üniversitesi, Adalet Meslek Yüksekokulu Mülkiyet Koruma ve Güvenlik Bölümü, murat.arpa@inonu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-5727-6142>.

² Öğr. Gör., İnönü Üniversitesi, Adalet Meslek Yüksekokulu Hukuk Bölümü, huseyin.delibalta@inonu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-8263-2663>.

³ Arş. Gör. Dr., İnönü Üniversitesi İletişim Fakültesi, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü, alper.yilmaz@inonu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-6602-3657.

GİRİŞ

Günümüzde çocuk işçiliğini önlemeye yönelik olarak ulusal ve uluslararası düzeyde resmi kurumlar tarafından pek çok yasal düzenleme yapılmaktadır. Buna karşın dünya genelinde çocuk işçilerin sayısının oldukça yüksek olduğu düşünülmektedir. Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (International Labour Organization, ILO) 2017 yılı verilerine göre dünyada 152 milyon çocuğun, çocuk işçiliği mağduru olduğu belirtilmektedir. Bu çocukların da yaklaşık olarak yarısının 5-11 yaş aralığında olduğu aktarılmaktadır (ILO, 2017). Çocuk işçiliğine yönelik gerçekleştirilen yasal düzenlemelerde, kurumların bünyesinde çalıştıracakları elemanlar ile ilgili belirli bir yaş sınırlamasına gidilmektedir. Belirlenen yaş sınırlamasının altında kurumların eleman çalıştırmasına izin verilmemekte, bu kurala uymayanlar hakkında yasal işlemler yapılmaktadır. Resmi kurumlar çocuk işçiliğinin denetlenmesini, çalışanların sigorta girişleri üzerinden yapmaktadır. Bu nedenle resmi kurumlar, sigortasız çalışan çocuk işçileri tespit etmekte güçlük çekebilmektedir. Bu süreçte çocuk işçiliğine yönelik gerçekleştirilen ihbarlar neticesinde resmi kurumlar yasal işlem yapabilmektedir. Özellikle insan ticaretinin bir uzantısı olarak çocukların emek sömürünü önlemeye yönelik caydırıcı önlemler alınmaya çalışılmaktadır.

Ulusal ve uluslararası alanda faaliyette bulunan pek çok sivil toplum kuruluşu (STK) da, insan ticareti bağlamında çocukların emeklerinin sömürülmesine ve kimi zaman zorla çalıştırmalarına karşı faaliyette bulunmaktadır. Bu süreçte STK'lar kimi zaman resmi kurumlardan da destek alarak ulusal ve uluslararası ölçekte kampanyalar hazırlamakta ve çocuk işçiliğinin çocuklar üzerinde yol açtığı olumsuz etkileri konusunda kitleleri bilinçlendirmeyi amaçlamaktadır. STK'ların çocuk işçiliğine karşı hazırladıkları kampanyalarda, kamu spotu reklamlarından yararlanılmakta ve kitleler nezdinde çocuk işçiliğine yönelik duyarlılık oluşturulması hedeflenmektedir. Hazırlanan kamu spotu reklamlarında insan ticareti bağlamında çocukların çalıştırılması modern kölelik olarak nitelendirilebilmekte ve çocuk işçiliğinin sonlanmasına yönelik kamuoyunun harekete geçmesi telkin edilebilmektedir.

Uluslararası literatürde çocuk işçiliğini konu alan çok sayıda akademik çalışmanın olduğu görülmektedir. Bu çalışmalar içerisinde; Ray ve Chatterjee (2010), çocuk işçiliğinin görülme sıklığını; Alimi ve Masuku (2010), çocuk işgücüne katılımın belirleyicilerini; Khan (2010), çocuk işçiliğine ilişkin politika oluşturmayı; Menon (2010), yatırım kredisi ve çocuk işçiliğini; Omokhodion ve Uchendu (2010), okul çağındaki çocukların ebeveynleri arasında çocuk işçiliği algısı ve uygulamasını; Gee (2010), koşullu nakit transferiyle çocuk işçiliğinin azaltılmasını; Dwibedi ve Chaudhuri (2010), yabancı sermaye ve çocuk işçiliğini; Jørgensen vd. (2010), sosyal yaşam döngüsü değerlendirmesinde çocuk işçiliğini; Humphries (2010), İngiliz Endüstri Devrimi'nde çocuk işçiliğini; Parker vd. (2010), çocuk işçiliğinin sağlık etkilerini; Hou (2010), Pakistan'da ekonomik büyüme ve çocuk emeğini; Hilson (2010), Afrika zanaatkar maden topluluklarında çocuk emeğini; Vinković (2010), Avrupa'da çocuk işçiliğini; Iversen ve Ghorpade (2011), 1935–2005 Güney Hindistan çocuk işçi göçmenlerini; Acosta (2011), çocuk işçiliği ve uluslararası göçten para kazanmayı; Barman (2011), çocuk işçiliği üzerindeki sosyo-ekonomik ve demografik etkileri; Self

(2011), Hindistan'da piyasa ve piyasa dışı çocuk işçiliğini: Abebe ve Bessell (2011), Afrika ve Asya'da çocuk işçiliği konusunda hakim söylemleri; Ekpenyong ve Sibiri (2011), sokak ticareti ve çocuk işçiliğini; Bessell (2011), uluslararası çocuk çalışma politikasını etkileme konusunu; Akarro ve Mtweve (2011), yoksulluk ile çocuk işçiliği ilişkisini; Rahman ve Khanam (2012), küreselleşmenin etkileri boyutunda çocuk işçiliğini; Mukhopadhaya vd. (2012), çocuk işçiliği için eğitimi; Ali ve Khan (2012), Hindistan'da çocuk işçiliğinin üstesinden gelmeyi: Dillon (2012), çocuk işçiliği ve eğitimi; Edmonds ve Schady (2012), yoksulluğun azaltılması ve çocuk işçiliğini; Haile ve Haile (2012), Etiyopya'da çocuk işçiliğini; Ahmad (2012), Hindistan'da yoksulluk, eğitim ve çocuk işçiliğini; Ray ve Chatterjee (2013), yetişkin işsizliği ve çocuk işçiliğini; Heissler (2013), Bangladeş'te çocuk işgücü göçünde sosyal ağların rolünü; Aktar ve Abdullah (2013), Bangladeş'te çocuk işçiliğini; Conradi (2013), çocuk ticareti, çocuk askerleri ve çocuk işçiliğini; Phillips vd. (2014), çocuk emeğinin küresel politik ekonomisini incelemiştir.

Çocuk işçiliği ile ilgili literatürde yapılan incelemede farklı konu ve içerikte çok sayıda akademik çalışmanın yapıldığı görülmüştür. Buna karşın gerçekleştirilen akademik çalışmalar içerisinde kamu spotu reklamlarının çocuk işçiliği üzerinde rolünü ele alan herhangi bir çalışmaya rastlanamamıştır. Çalışma kapsamında çocuk işçiliğinin önlenmesine yönelik hazırlanan kamu spotu reklamları incelenmiş, kamu spotu reklamlarında insan ticareti boyutunda çocuk işçiliğinin nasıl sunulduğu ve kitlelere hangi mesajların verildiği ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu açıdan çalışmada "Kamu spotu reklamları, çocuk işçiliğinin önlenmesinde ne gibi bir rol oynamaktadır?" sorusuna yanıt aranması amaçlanmıştır. Çalışma kapsamında son dönemde resmi kurumlar ve sivil toplum kuruluşları tarafından çocuk işçiliğinin önlenmesine yönelik hazırlanan kamu spotu reklamları kapsamlı bir şekilde incelenmiştir. Kamu spotu reklamları üzerine gerçekleştirilen inceleme sonucunda, amaçlı örneklem metodu kullanılarak evreni en iyi şekilde yansıtacağı düşünülen altı farklı kurumun, toplam sekiz kamu spotu reklamı çalışma kapsamında analiz edilmiştir. Çalışmada elde edilen bulguların, gelecekte Türkiye'de ve diğer ülkelerde hazırlanması muhtemel çocuk işçiliğine yönelik kamu spotu reklamları için içerik ve mesaj inşası bakımından ışık tutması beklenmektedir.

1. Çocuk İşçiliği ve Çocuk Emeğinin Sömürüsü

Çocuk işçiliği kavramı, en kısa tanımıyla resmi olarak 18 yaşın altında çalışan bireyleri açıklamak için kullanılmaktadır. Bu süreçte çocukların emeklerinin belirli kişi veya kişilerce sömürülmesi söz konusu olabilmektedir. Bu aşamada çocuklar kimi zaman gönül rızası ile kimi zaman da baskı yoluyla çalışmaya zorlanabilmektedir. Çocuk işçiliğinde tüketiciler, bir ürün veya hizmeti çocuk emeği üzerinden temin etmektedir. Eski çağlardan beri çocuk emeği, pek çok farklı iş kolunda kullanılmıştır. Buna karşın 20. yüzyılın ilk yarısından itibaren çocuk işçiliğinin engellenmesine yönelik çalışmalar başlatılmış ve pek çok çevre tarafından çocuk işçiliği çocukların emeklerinin sömürü olarak nitelendirilmiştir. Çocuk işçiliğine karşı olan grupların sayısı zamanla artmış ve akabinde uluslararası alanda çocuk işçiliğini önlemeye yönelik yasal uygulamalara gidilmiştir. Politika tepkisi, ailelerin çocuklarını işgücünden çekmelerini

sağlayacak şekilde değiştirmeyi ya da çocuk işçiliğini kamu eyleminde yasaklamayı getirmektedir (Datt ve Uhe, 2019: 1158). Özellikle ulusal ve uluslararası alanda yapılan çalışmalar sonucunda çocuk işçiliğine yönelik bireylerin resmi olarak 18 yaşın altında çalışmasının engellenmesi amaçlanmıştır. Bu aşamada 18 yaşın altındaki kişilerin sigorta girişleri denetim altına alınmış ve mümkün olduğunca çocuk işçilerin çalıştırılmaması teşvik edilmiştir.

Çocuk işçiliğine karşı faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları (STK), çocuk işçiliğinin çocukları fiziksel ve psikolojik olarak olumsuz yönde etkilediğini savunmaktadır. STK'lar, çocukların yetişkinler tarafından yapılması gereken işleri üstlendiklerini, bu nedenle çocukların sorumlu oldukları işler için yeterli fiziksel güce sahip olamadıklarını belirtmektedir. STK'lar, çocuk işçiliğinin çocukları köleleştirdiğini iddia etmektedir. Bu açıdan çocuk işçiliği kavramı, kimi zaman modern kölelik olarak tarif edilmektedir. Çocuk işçiliği, çocukların çocukluk dönemini yaşamasını engellemektedir (Erdoğan ve Uyan Semerci, 2018: 138). STK'lar, her çocuğun çocukluk dönemini yaşama hakkına sahip olduğunu belirtmekte ve bu nedenle çocuk işçiliğinin önlenmesi gerektiğini savunmaktadır. Diğer yandan STK'lar tarafından çocuk işçiliğinin çocukların eğitimini engellediği düşüncesi de önemli bir konu olarak ön plana çıkmaktadır. Sonuç olarak çocuk işçiliği çeşitli problemleri de beraberinde getirmektedir (Imran vd., 2016: 1). Çocukların çalıştırılması sonucu eğitimlerini yarıda bırakmak zorunda kaldığı, bu nedenle ülkenin sosyal ve refah seviyesinin gerilediği aktarılmaktadır. Eğitimlerini sürdüremeyen çocukların hayallerinin ellerinden alındığı iddia edilmektedir.

Çocuk işçiliğine karşı olanların yanında, çocuk işçiliğine destek verenler de bulunmaktadır. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde çocukların çalıştırılması, geçmişten gelen bir alışkanlık olarak değerlendirilmektedir. Bu süreçte bazı aileler, çocukların çalışmasını doğal karşılamakta, hatta çocukluk döneminde çalışarak elde ettiği deneyimlerin ilerleyen çalışma hayatında önemli bir tecrübe olabileceğini belirtmektedir. Diğer yandan ailelerin ekonomik durumlarının kötü olması, çocukların çalıştırılmasını zorunlu hale sokabilmektedir. Çocuk emeğinin arzı, evdeki yetişkin işsizliği oranı ile pozitif olarak bağlantılı olabilmektedir (Fatima, 2017: 294). Nitekim ailelerin ekonomik yönden devlet desteği alamaması, ailelerin geçimini ekonomik olarak doğrudan çocukların elde edeceği kazançla bağımlı hale getirebilmektedir. Bu süreçte çocuklar hane halkına ekonomik katkı sağlayabilmektedir (Koomson ve Asongu, 2016: 104). Bu nedenle çocukların çalıştırılmasına ve çeşitli iş kollarında istihdam edilmesine müsamaha gösterilebilmektedir. Dünya genelinde gerek resmi kurumlar, gerekse STK'lar tarafından çocuk işçiliğinin önlenmesine yönelik faaliyetlerde insan ticareti ön plana çıkarılmaktadır. Bu süreçte çocuk işçiliğine karşı hazırlanan kampanyalarda, ekonomik sıkıntılar nedeniyle çalışmak zorunda olan çocuklardan ziyade, insan ticareti bağlamında çocuk emeğinin sömürüsü üzerine baskıyla çalıştırılan çocuklara odaklanabilmektedir. Özellikle çocuk işçiliğine karşı hazırlanan kampanyalarda insan tacirlerinin eline geçen çocukların, bir takım insanların kişisel kazançları için zor şartlar altında, uzun süreli olarak ve tüm sosyal haklardan mahrum bir şekilde çalıştırılmasına karşı çıkmaktadır. Bu süreçte

çocuk işçiliğine karşı hazırlanan kampanyaların hedefinde doğrudan insan tacirleri ve insan tacirlerine yardım edenler bulunabilmektedir.

2. İnsan Ticareti Bağlamında Çocuk İşçiliği

Çocuk işçiliği, tek bir gerekçeli fenomeni oluşturmamaktadır. Çocuk işçiliğine önderlik eden ve yol açan birçok sosyal, ekonomik ve kültürel sorun bulunmaktadır (Hussain vd., 2018: 151). Özellikle insan ticareti boyutunda çocuk işçiliği daha da önemli bir konu haline gelebilmektedir. Nitekim çocuk işçiliği uluslararası insan ticaretinin önemli bir bölümü oluşturmaktadır. Çocukların yetişkin bireylere göre hak arama ve karşı gelme gibi konularda daha yetersiz olması, insan tacirlerinin çocukları emek sömürüsü bağlamında hedef almalarına yol açabilmektedir. Bu süreçte insan tacirleri tarafından ekonomik olarak geri kalmış ülkelerde veya yoksul bölgelerde yaşayan çocuklar hedef alınabilmektedir. Bu aşamada insan tacirleri, çocukları kontrolleri altına alabilme konusunda pek çok farklı yöntem kullanabilmektedir. Bunlardan ilki insan tacirlerinin, çocukların ailelerine maddi yönden destek vermesidir. İnsan tacirleri, kontrolü altına almak istedikleri çocukların ailelerine belirli oranda para vererek çocukların denetimini kendi ellerine alabilmektedir. Bu aşamada, aile çocuk işçiliğinde önemli bir belirleyici olarak ön plana çıkabilmektedir. Özellikle annelerin aile ve toplum içindeki konumu, çocuk işçiliği ile ilişkili olabilmektedir. Çünkü annelerin eğitimi, sağlığı ve refahı, çocukları üzerinde güçlü bir etkiye sahiptir (Berenger ve Verdier-Chouchane, 2016: 177). Ailelerin ekonomik olarak zor durumda olması, çocukların insan tacirlerinin eline geçmelerini hızlandırabilmektedir. İnsan tacirleri tarafından kullanılan bir diğer yöntem ise çocukların kaçırılmasıdır. Özellikle iç savaşın olduğu veya iç karışıklıkların hakim olduğu bölgelerde, insan tacirleri çocukları kaçırma yöntemini kullanabilmektedir. Nitekim bu süreçte çocukların kaçırıldıkları ülkelerde veya bölgelerde güvenlik önlemlerinin yetersiz olması, polisin görevini gerektirdiğinde yapamaması ve ailelerin kaçırılan çocuklarının peşine düşme güçlüğü, insan tacirlerinin işlerini kolaylaştırabilmektedir. Son olarak çocukların ve/veya ailelerin kandırılması yoluyla çocuklar, insan tacirlerinin kontrolü altına girebilmektedir. Bu süreçte insan tacirlerinin çocukların iyi şartlar altında yaşayacağına, çocukların çalışarak ailelerine maddi destek sağlayacağına, hatta çocukların çalıştığı ülkede eğitimine devam edebileceğine yönelik vaatleri, çocuklar ve aileler için cazip edici olabilmekte ve aileler, çocuklarının insan tacirleri ile birlikte farklı ülkelerde çalışmak üzere gitmesine izin verebilmektedir. Buna karşın çocuklar yurt dışına çıktuktan sonra bir daha aileleri ile görüşme şansı bulamayabilmektedir.

İnsan ticareti boyutunda insan tacirlerinin eline geçen çocuklar farklı şekillerde emek sömürüsüne uğrayabilmektedir. Bu süreçte çocuklar pek çok farklı iş kolunda çalıştırılabilmektedir. Örneğin çocuk işgücünden tarımda yararlanılabilmektedir (Toh, 2018: 248). Çocukların sigorta girişlerinin olmaması, düşük ücretlerde veya yalnızca karın tokluna çalışması, insan tacirleri ve çocukları istihdam eden kişiler için çocuk işçiliğini çekici kılabilir. Çünkü işverenler, işlerini çocuk istihdamı üzerinden de yürütebilmekte ve daha çok maddi kazanç elde edebilmektedir. Bu süreçte çocukların kaçak ve sigortasız

şekilde çalıştırılmaları nedeniyle, çocukların ihbar edilmesine karşılık, insan tacirleri çocukları baskı altında tutarak, dış dünya ile bağlantı kurmalarına izin vermeyebilmektedir.

Çocuk işçiliği boyutunda çocukların maruz kaldığı bir diğer sömürüyü de cinsel istismar oluşturmaktadır. İnsan tacirlerinin elinde bulunan çocuklar, bilmedikleri ülkelerde seks işçisi olarak çalıştırılabilmektedir. Bu süreçte insan tacirleri, resmi kurumlar tarafından fark edilmesinin önüne geçebilmek için, çocukları sıkı denetim altında tutmakta, çocukların kendilerinden habersiz oldukları yerin dışına çıkmalarına izin vermemektedir. Bu süreçte çocuklar, uğradıkları cinsel istismarın yanında aynı zamanda özgürlüklerini de kaybedebilmektedir. Çocukların cinsel sömürsünde daha da tehlikeli olan boyut ise bulaşıcı hastalıklardır. Seks işçisi olarak çalıştırılan çocuklar, farklı kişilerden bulaşıcı hastalıklara maruz kalabilmekte, bulaşıcı hastalıklar zamanla ölümcül boyuta ulaşabilmektedir. Çocuk işçiler, ağır çalışma şartlarında ve uzun çalışma sürelerinde önemli sağlık problemleri ile karşılaşabilmekte ve bu sağlık problemleri uzun süreli sakatlanmalara yol açabilmektedir. Özellikle çocuk işçilerin iş güvenliği ve sağlığı konusunda yeterince denetlenmeyen işyerlerinde çalışması, çocukların iş kazalarına maruz kalmalarına neden olabilmektedir (Kuimi vd., 2018: 663). İş kazaları sonucunda çocuklar, çeşitli şekillerde yaralanabilmekte ve hatta hayatlarını kaybedebilmektedir. Çocuk işçilerin, buldukları ülkelerde yaşadığı en temel sorunlardan biri de dil sorunudur. Çocuklar, insan tacirlerinin ellerinden kurtulmayı başardıkları taktirde, buldukları ülkelerde sorunlarını anlatabilecek dil bilgisine sahip olamadıkları için ciddi problemler yaşayabilmektedir. Bu aşamada çocuklar, kaçırıldıkları yerleri tarif edememekte ve hangi ülkeden geldikleri hakkında yeterli bilgiyi yetkililere aktaramamaktadır. Diğer yandan çocukların maruz kaldıkları tehdit ve baskı ortamı çocukların yetkililer ile diyaloga geçmesini engelleyebilmektedir. Nitekim bu aşamada insan tacirleri, çocukları kendisine veya ailelerine zarar vermekle tehdit edebilmektedir.

3. Metodoloji

Çalışmada nitel araştırma yöntemleri içerisinde yer alan göstergibilimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Simgeler ve göstergeler anlamların kaynaktan alıcıya ulaşmasını sağlamaktadır (Yılmaz ve Babacan, 2019: 45-46). Göstergibilim de, göstergeler vasıtasıyla insanlar tarafından inşa edilen anlamları çözümlenmeyi amaçlayan bir bilim dalıdır (Gazi ve Çakı, 2019a: 58). Özetle göstergelerin anlamlandırılmasına çalışılmaktadır (Tanyeri Mazıcı ve Çakı, 2018: 295). Kitlelere empoze edilen anlamlar ortaya çıkarılmaktadır (Çakı vd., 2019a: 962). Göstergelerde soyut anlamlar somut hale gelebilmektedir (Çetin vd., 2018: 39). Bu şekilde anlamlar farklı kavramlar üzerinden kitlelere aktarılabilir. Göstergibilim film, müzik, resim gibi pek çok farklı alanda kullanılmaktadır (Çakı vd., 2019b: 794-795). Göstergibilim üzerine gerçekleştirilen ilk bilimsel çalışmalar, 20. yüzyılın başlarına denk gelmektedir. Göstergibilim, bu dönemde dilbilimi alanında gerçekleştirilen çalışmalar ile ortaya çıkmış ve zaman içerisinde günümüzdeki şeklini almıştır. Bu nedenle ilk dönemler göstergibilim, dilbilimi içerisine hapsolmüştür (Gülada vd., 2019: 1086). Göstergibilim alanındaki ilk çalışmaları ise İsviçreli

dilbilimci Ferdinand de Saussure ve ABD'li dilbilimci Charles Sanders Peirce gerçekleştirmiştir (Gazi vd., 2018: 15). Saussure, göstergenin gösteren ve gösterilen olmak üzere iki temel içerisinde oluştuğunu savunmuştur (Rifat, 2013: 97). Saussure meydana getirdiği *Göstergeler Modeli* ile göstergebilimin sosyal bilimler içerisinde önemli bir araştırma yöntemi haline gelmesini sağlamıştır (Arpa ve Çakı, 2018: 78). Saussure, göstergelerin herkes tarafından kabul edilen anlamının dışında ikinci bir anlamının da olduğunu savunmuştur (Saussure, 2014: 81). Bu aşamada anlamlandırmada insanlar arasında uzlaşının olduğunu belirtmiştir (Gazi ve Çakı, 2019b: 415). Peirce, Saussure'den farklı olarak göstergebilimi nesne, gösterge ve yorumlayıcı olarak üç temel üzerinde ele almıştır. Peirce, nesnenin gösterge üzerinden kitlelere aktarıldığını belirtmiş, buna karşın göstergenin aldığı anlamın insanların zihinlerindeki deneyimler çerçevesinde şekillendiğini savunmuştur. Peirce'e göre örneğin, bir ev göstergesi herkesin kendi deneyimleri boyutunda farklılaşabilmektedir. Bir kişinin ev dendiğinde ilk aklına beyaz badanalı, müstakil bir ev gelebilirken, diğer bir kişinin zihnine de sarı badanalı bir apartman dairesi gelebilmektedir.

Peirce'in göstergebilim analizinde ise üç kavram ön plana çıkmaktadır; görüntüsel gösterge, belirtisel gösterge ve simge. Görüntüsel gösterge, göstergelerin insanlar tarafından nasıl dizimlendiği ele almaktadır. Diğer bir deyişle görüntüsel gösterge doğrudan göstergelerin nasıl konumlandırıldığını incelemektedir. Örneğin, bir terazi tek başına yalnızca bir ölçü birimini açıklamaktadır. Buna karşın görüntüsel gösterge boyutunda, terazinin bir adalet sarayının üzerine konulması, onun adalet kavramı olarak algılanmasına yol açabilmektedir. Belirtisel gösterge ise bir göstergenin diğer bir göstergenin nedeni olarak ortaya çıkmasıdır (Fiske, 2017: 132-133). Örneğin savaş zamanında sirenlerin çalması, şehrin hava saldırısına uğrayacağına işaret etmektedir. İnsanlar düşman uçaklarını görmeseler de sirenleri bir saldırı göstergesi olarak değerlendirebilmektedir. Simge ise bir kavramın kendisiyle herhangi bir benzerliği olmayan başka bir kavram yerine kullanılmasını ifade etmektedir. Örneğin, orak ve çekicinin Komünizm ideolojisinin simgesi olarak kullanılması gibi. Çalışma kapsamında belirlenen kamu spotu reklamları, Peirce'in görüntüsel gösterge, belirtisel gösterge ve simge kavramları özelinde analiz edilmiştir. Böylece çalışmada kamu spotu reklamlarında çocuk işçiliğine yönelik verilen mesajlar kapsamlı bir şekilde ortaya konulmaya çalışılmıştır.

4. Çocuk İşçiliğini Konu Alan Kamu Spotu Reklamlarının Göstergebilimsel Analizi

Çalışmanın bu kısmında, Bombay Rotary Kulübü, Çocuk Hakları ve Siz Örgütü, Çocukları Kurtarın Fonu, İnsan Ticaretini Durdur Örgütü, Kamu Bakanlığı Ulusal Konseyi ve Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuklara Acil Yardım Fonu'nun çocuk işçiliğini konu alan kamu spotu reklamları göstergebilimsel analiz yöntemi kullanılarak incelenmiştir.

4. 1. Bombay Rotary Kulübü'nün Kamu Spotu Reklamı

Bombay Rotary Kulübü, 19 Mart 1929 tarihinde Hindistan'da rotari hareketin öncüllerinden biri olarak kurulmuştur (RCB, 2019). Bombay Rotary Kulübü'nün kamu spotu reklamı görüntüsel gösterge

açısından incelendiğinde, posterde çocukları farklı iş kollarında çalışırken gösteren bir kilimin yer aldığı görülmektedir. Kilimin üzerinde yer alan desenlerde, çocukların bir kısmının toplayıcılık yaptığı, bir kısmının taşıyıcılık yaptığı, bir kısmının ise dikiş makinesinin önünde çalıştığı aktarılmaktadır. Kilimin üzerinde bir de etiket bulunmaktadır. Posterde kilimin kenarında yer alan etikette "1 milyondan fazla çocuk gizlice Hindistan'daki endüstrilerde istihdam edilmektedir. Bu istismarın sona ermesi için www.rcmsp.org'a kayıt olun ve ürünler üzerinde 'Çocuk İşçiliği Yok' etiketlerinin kullanımı için oy kullanın" yazıları yer almaktadır.

Resim 1. Bombay Rotary Kulübü'nün Kamu Spotu Reklamı

(Kaynak: ADS, 2019a)

Belirtisel gösterge olarak posterde günlük hayatta kullanılan bazı ürünlerin çocuklar tarafından üretildiği konusunda insanlara mesaj verilmek istenmektedir. Nitekim insanlar kullandıkları ürünler ile ilgili genel olarak ürünün yapıldığı ülke veya şehrin ismine ulaşabilmektedir. Buna karşın insanlar, ürünlerin kimler tarafından ne şekilde üretildiği konusunda bilgi sahibi olamamaktadır. Posterde kilimin üzerinde çalışmakta gösterilen çocuk görselleri üzerinden, insanların aldıkları ürünün çalışma koşullarını sorgulamaları istenmektedir. Bu yolla bazı ürünlerin çocuk işçiliği ile üretildiğine yönelik farkındalık oluşturulması amaçlanmaktadır. Kilimin üzerindeki desenler posterde doğrudan çocuk işçiliğinin simgesi olarak kullanılmıştır. Kamu spotu reklamı, insanların aldıkları ürünleri çocuk işçiliği bağlamında sorgulamalarını sağlayarak, çocuk işçiliği ile üretilen ürünlerin satılmasını engellemeyi amaçlamaktadır.

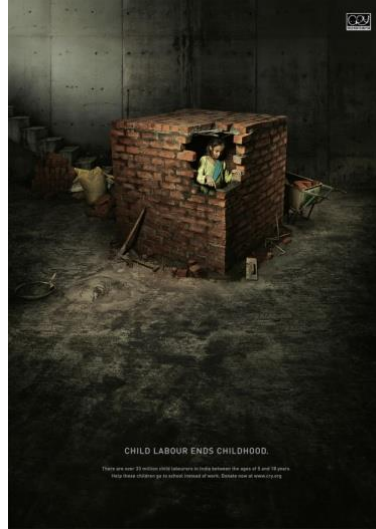
Tablo 1. Bombay Rotary Kulübü'nün Kamu Spotu Reklamı

Görüntüsel Gösterge	Üzerinde çocukların çalıştığını ifade eden desenlerin bulunduğu bir kilim
Belirtisel Gösterge	Günlük hayatta karşımıza çıkan bazı ürünlerin çocuk işçiliği ile üretilmesi
Simge	Kilimin üzerindeki desenler

4. 2. Çocuk Hakları ve Siz Örgütü'nün Kamu Spotu Reklamı

1979 yılında kurulan Çocuk Hakları ve Siz Örgütü (CRY), çocuk haklarını korumayı amaçlayan Hintli bir sivil toplum kuruluşudur. CRY, sivil toplum kuruluşlarıyla ortaklaşa çalışarak, binlerce yoksul Hintli çocuğun temel haklardan mahrum edilmesini önlemeye çalışmakta, bu süreçte doğrudan eylemde bulunmakta ve kamuoyunu harekete geçirerek politika değişikliği sağlamaya çalışmaktadır (CRY, 2019). Çocuk Hakları ve Siz Örgütü'nün kamu spotu reklamı görüntüsel gösterge açısından incelendiğinde, posterde bir inşaat alanında küçük bir kız çocuğunun yer aldığı aktarılmaktadır. Küçük kız çocuğu inşaat malzemeleri ile çevresine tuğlalardan duvar inşa etmektedir. Küçük kızın inşa ettiği duvarlar içerisinde bulunduğu aktarılmaktadır. İnşaat alanı ise karanlık olarak yansıtılmaktadır. Posterin altında "Çocuk emeği çocukluk dönemini sonlandırır. Hindistan'da 5 ila 18 yaşları arasında 33 milyondan fazla çocuk işçi var. Bu çocukların iş yerine, okula gitmelerine yardımcı olun" yazıları yer almaktadır.

Resim 2. Çocuk Hakları ve Siz Örgütü'nün Kamu Spotu Reklamı

(Kaynak: ADS, 2019b)

Belirtisel gösterge olarak posterde, çocuk işçiliği ve özgürlük kavramları arasında bir bağ kurulmasının amaçlandığı görülmektedir. Çocuk işçiliği sonucunda çocukların özgürlüklerini kaybettikleri ve çalıştıkları için de eğitimlerine devam edemedikleri üzerinde durulmaktadır. Çocukların eğitimlerini sürdürmeleri ve çocukluk dönemlerini özgürce yaşayabilmelerinin önünde çocuk işçiliği engel olarak aktarılmaktadır. Posterde çocuğun tuğlalar ile kendi çevresinde blok örmesi üzerinden çocuk işçi olarak çalışması halinde çocuğun hayatını dar bir alana hapsedeceği mesajı verilmektedir. Posterde yer alan duvar örülü blok, çocukların özgürlüğünü ve eğitimlerini engelleyen bir simge olarak sunulmaktadır. Kamu spotu reklamında çocukların çocuk işçiliği ile birlikte özgürlüklerini yitirdiklerine yönelik hüznü duygusu oluşturulmakta ve insanların zihinlerinde çocuk işçiliğine yönelik olumsuz bir algı oluşması amaçlanmaktadır.

Tablo 2. Çocuk Hakları ve Siz Örgütü'nün Kamu Spotu Reklamı

Görüntüsel Gösterge	Çevresine tuğla örmekte olan küçük bir kız çocuğu
Belirtisel Gösterge	Çocuk işçiliği sonucunda çocukların özgürlüklerinin sınırlanması
Simge	Tuğlalarla örülö blok

4. 3. Çocukları Kurtarın Fonu'nun Kamu Spotu Reklamı

Çocukları Kurtarın Fonu, 1919'da çocukların yaşamlarını iyileştirmek, çocuklara daha iyi eğitim, sağlık ve ekonomik fırsatlar sağlamak amacıyla kurulan bir örgüttür (SC, 2019). Çocukları Kurtarın Fonu'nun birinci kamu spotu reklamı görüntüsel gösterge açısından incelendiğinde, posterde duvara asılı bir çerçevenin olduğu görölmektedir. Çerçeve de ise başlarının sınırlı bir kısmı görölen çocuk fotoğrafları olduğu aktarılmaktadır. Çocukların fotoğrafının olduğu çerçevenin üzerinde "Ayın Çalışanı" yazı bulunmaktadır. Çerçevenin alttaki boşluklarından birinde ise "Bunun bir ay daha olmasına izin veremeyiz. Çocuk işçiliği bir problemden daha fazlasıdır. Hindistan'da 14 yaşın altındaki 13 milyon çocuğu etkileyen bir salgın. Çalışmaya zorlananlar için çalışın" yazısı yer almaktadır.

Resim 3. Çocukları Kurtarın Fonu'nun Birinci Kamu Spotu Reklamı

(Kaynak: ADS, 2019c)

Belirtisel gösterge olarak posterde çocuk işçiliği boyutunda çocukların yeterliliklerinin üzerinde işlerde çalıştırıldığı mesajı verilmektedir. Posterde yer alan çerçevede çocukların yüzlerinin net olarak çıkmaması ile çocukların çalıştıkları işler için gerekli fiziksel yeterliliğe sahip olmadığı aktarılmaktadır. Çocukların çalıştığı işlerde fiziksel yeterliliğe sahip olamaması ise posterde çocuk işçiliğinin problem olarak adlandırılmasına yol açmaktadır. Posterde çocukların yetişkinlerin işlerini yaptıklarına yönelik mesaj, ayın elemanı tablosunun simge olarak kullanılması üzerinden verilmiştir. Kamu spotu reklamında,

çocukların çalıştıkları işlerin yetişkinlerin fiziksel kabiliyetini gerektiren işler olduğuna vurgu yapılarak, insanların zihninde çocukların çalışmaması gerektiğine yönelik bir algı inşa edilmeye çalışılmaktadır.

Tablo 3. Çocukları Kurtarın Fonu'nun Birinci Kamu Spotu Reklamı

Görüntüsel Gösterge	Ayin elamanı tablosunda küçük çocukların yer alması
Belirtisel Gösterge	Çocukların, yetişkinlerin yapması gereken işlerde çalıştırılması
Simge	Ayin elemanı tablosu

Çocukları Kurtarın Fonu'nun ikinci kamu spotu reklamı görüntüsel gösterge açısından incelendiğinde, posterde bir oda içerisinde yerleri temizlemekte olan bir çocuk fotoğrafına yer verildiği görülmektedir. Posterde çocuğun çevresinin beyaz bir çizgi ile çevrili olduğu aktarılmaktadır. Posterin sağ tarafında "Çocukları çalıştırdığınızda onların çocukluklarını öldürürsünüz" yazısı yer almaktadır.

Resim 4. Çocukları Kurtarın Fonu'nun İkinci Kamu Spotu Reklamı

(Kaynak: ADEEVEE, 2019a)

Belirtisel gösterge olarak posterde çocukların çalıştırılması halinde çocukların, çocukluk dönemini yaşayamayacaklarına yönelik mesaj verilmektedir. Posterde yer alan çocuğun yerleri temizlemesi sırasında çevresinde beyaz çizgilerin olması, doğrudan çocuk işçiliğinin çocukların çocukluk dönemini öldürdüğü algısını oluşturmaktadır. Nitekim posterde kullanılan beyaz çizgi, kaza, cinayet vb. durumlarda cesetlerin çevresine çizilen beyaz çizgiye atıfta bulunmaktadır. Bu açıdan posterde yer alan beyaz çizgi, çocukların çocukluk dönemlerinin sonlanmasını simgelemektedir. Kamu spotu reklamında inşa edilen hüznün duygusu ile birlikte insanların, çocukların çocukluk dönemlerini yaşamaları için çocuk işçiliğine izin vermemesi istenmektedir.

Tablo 4. Çocukları Kurtarın Fonu'nun İkinci Kamu Spotu Reklamı

Görüntüsel Gösterge	Yerleri temizlemekte olan bir çocuğun çevresinde beyaz çizgilerin bulunması
----------------------------	---

Belirtisel Gösterge	Çocuk işçiliği, çocukların çocukluklarının sonlanmasına yol açabilmektedir
Simge	Beyaz çizgi

4. 4. İnsan Ticaretini Durdur Örgütü'nün Kamu Spotu Reklamı

İnsan Ticaretini Durdur Örgütü, insan ticaretinin önlenmesi için çalışan, toplumu bilgilendirerek ve harekete geçirecek dünya genelinde insanları, insan kaçakçılığına karşı birleştirmek için çalışan bir yapıdır (ST, 2019). İnsan Ticaretini Durdur Örgütü'nün kamu spotu reklamı görüntüsel gösterge açısından incelendiğinde, posterin arka fonunda bir Noel Baba görselinin olduğu görülmektedir. Noel Baba'nın önünde ve posterin merkezinde ise üzerinde bir adamın, bir çocuğu darp ettiğini gösteren bir çikolatanın olduğu aktarılmaktadır. Posterin sağ alt bölümünde "Kakao tarlalarında çalışmaya zorlanan çocuklar da gün sayıyor. İnsan ticareti yapan çocuklar tarafından Fildişi Sahili'ndeki tarlalarda toplanan kakao, çoğumuzun Noel'de yediği çikolatayı yapmak için kullanılır. Bu çocuklar zorla çalıştırma ve çoğu zaman şiddet içeren şiddete maruz kalır. Bu festival sezonunda Fairtrade çikolatasını aldığınızdan ve bu rahatsız edici suiistimali sona erdirdiğinizden emin olun" yazısı yer almaktadır.

Resim 5. İnsan Ticaretini Durdur Örgütü'nün Kamu Spotu Reklamı

(Kaynak: ADEEVVE, 2019b)

Belirtisel gösterge olarak posterde çocukların kimi zaman belirli işlerde zorla çalıştırılabildiği mesajı verilmektedir. Çocuklar, maddi imkansızlıklardan dolayı ailelerinin geçimini sağlayabilmek için çalışmak zorunda kalabilmektedir. Posterde ise bazı durumlarda çocukların zorla da çalıştırılabileceğine vurgu yapılmaktadır. Noel Baba görseli üzerinden, insanların birlik ve beraberlik içerisinde olduğu yılbaşı günlerine atıfta bulunmaktadır. İnsanların birbirlerine yardım ettiği bu dönemde, çikolatanın üzerinde çocukların zorla çalıştırıldıklarına dair mesajın verilmesi ile çocuk işçiliğine yönelik kamuoyunda

farkındalık oluşturulması amaçlanmaktadır. Diğer yandan poster üzerinden dünyadaki çocukların yaşadıkları adaletsizliğe de vurgu yapılmaktadır. Çocukların bir kısmının zorla çalıştırılarak çikolata üretmek zorunda olduğu, bir kısmının ise üretilen çikolataları yediği mesajı verilmektedir. Posterde çikolata çocuk işçiliğinin olumsuz yönünü ortaya koyan simge olarak kullanılmaktadır. Kamu spotu reklamı üzerinden kitlelerin, çocuk işçiliğine karşı daha fazla duyarlı olmasının amaçlandığı ortaya çıkmaktadır. Nitekim çocukların günlük hayatta yedikleri çikolataların, kimi zaman çocuk emeğinin sömürsü sonucunda üretildiği mesajı verilerek, kitlelerin çocuk emeğinin sonlanmasına yönelik daha bilinçli hareket etmesi istenmektedir.

Tablo 5. İnsan Ticaretini Durdur Örgütü'nün Kamu Spotu Reklamı

Görüntüsel Gösterge	Noel Baba'nın üzerinde bir adamın küçük bir çocuğu darp ettiğini gösteren çikolatanın bulunması
Belirtisel Gösterge	Çocuk işçiliği kimi zaman çocukların gönül rızası ile değil baskı kullanılarak da gerçekleştirilebilmektedir
Simge	Çikolata

4. 5. Kamu Bakanlığı Ulusal Konseyi'nin Kamu Spotu Reklamı

Kamu Bakanlığı Ulusal Konseyi (CNMP), Brezilya'da idari ve mali denetim yapan ve kurumların özerkliğine saygılı olarak vatandaşların lehine hareket eden bir yapıdır (CNMP, 2019). Kamu Bakanlığı Ulusal Konseyi'nin kamu spotu reklamı görüntüsel gösterge açısından incelendiğinde, posterde elleri çamur içerisinde olan küçük bir çocuk fotoğrafına yer verilmiştir. Posterde küçük çocuğun çamurlu ellerini postere bakanlara doğru uzattığı, kendisinin ise bulanık bir şekilde arka fonda kaldığı görülmektedir. Posterin solunda "Bunun sanat çalışması olması gerekir", sağında ise "Çocuk işçiliğinin asla olmaması gerekir" yazıları yer almaktadır.

Resim 6. Kamu Bakanlığı Ulusal Konseyi'nin Kamu Spotu Reklamı

(Kaynak: ADEEVVE, 2019c)

Belirtisel gösterge olarak posterde çocuk işçiliğinin, çocukların eğitim hayatına son verdiği mesajının verildiği görülmektedir. Posterde çocuğun ellerinin çamurlu olması ve sol üstte yer alan yazılı mesaj ile çocuğun elindeki çamurun çalışma sonucunda değil, okulda sanat eğitimi sırasında oluşması gerektiği aktarılmaktadır. Bu açıdan posterde çocukların çalışmasının doğru olmadığına, onun yerine çocukların okula gitmesi gerektiğine vurgu yapılmaktadır. Posterde çamurlu eller, çocuk işçiliğini simgelemektedir. Kamu spotu reklamında çocukların eğitimlerine devam edememesine yönelik oluşturulan hüznün duygusu ile kitlelerin çocuk işçiliğinin sonlanmasına yönelik kampanyayı desteklemesi istenmektedir.

Tablo 6. Kamu Bakanlığı Ulusal Konseyi'nin Kamu Spotu Reklamı

Görüntüsel Gösterge	Çamurlu ellerini havaya kaldıran bir çocuk fotoğrafı
Belirtisel Gösterge	Çocuk işçiliği çocukların eğitim hayatını sürdürmelerini engellemektedir
Simge	Çamurlu eller

4. 6. UNICEF'in Kamu Spotu Reklamı

1946 yılında kurulan Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuklara Acil Yardım Fonu (UNICEF), çocukların temel gereksinimlerini sağlamaya çalışan, çocuk haklarının korunması adına tanıtım ve savunma çalışmaları yapan uluslararası bir kuruluştur (UNICEF, 2019). UNICEF'in birinci kamu spotu reklamı görüntüsel gösterge açısından incelendiğinde, posterde bir kot pantolon görseline yer verildiği görülmektedir. Kot pantolonun üzerindeki markası yazması gereken etiketin üzerinde ise dikiş makinesinde çalışan bir çocuk görseline yer verilmiştir.

Resim 7. UNICEF'in Birinci Kamu Spotu Reklamı

(Kaynak: ADEEVEE, 2019d)

Belirtisel gösterge olarak posterde günlük hayatta kullanılan bazı ürünlerin, çocuk işçiliği sonucunda üretilmediğine yönelik mesaj verilmektedir. Posterde insanların satın aldıkları ürünlerin üretim süreci ile ilgili bilgisinin olmamasına vurgu yapılmaktadır. Kot pantolonun üzerinde yer alan dikiş

makinesinde çalışan çocuk görseli üzerinden, posterde çocuk işçiliğinin varlığına atıfta bulunmaktadır. Posterde insanların farkında olmadan çocukların emeklerinin kullanılması yoluyla üretilen ürünleri kullandıkları mesajı verilmektedir. Posterde pantolon etiketi, çocuk işçiliğinin bir simgesi olarak kullanılmıştır. Kamu spotu reklamında üretilen ürünlerin perde arkasına değinilerek, çocuk işçiliğinin varlığı ön plana çıkarılmaya çalışılmaktadır.

Tablo 7. UNICEF'in Birinci Kamu Spotu Reklamı

Görüntüsel Gösterge	Kot pantolonun üzerinde yer alan etikette, dikiş makinesi önünde kot pantolonu dikmekte olan bir çocuğun gösterilmesi
Belirtisel Gösterge	Günlük hayatta kullanılan eşyaların bir kısmının çocuk işçiliğinin ürünü olabileceği
Simge	Pantolon etiketi

UNICEF'in ikinci kamu spotu reklamı görüntüsel gösterge açısından incelendiğinde, posterde kıyafetleri kirli bir çocuğun kiremit taşıdığı görülmektedir. Kiremit taşıyan çocuğun önünde bir ayna yer almakta, aynada çocuğun okul üniforması içerisinde kitap taşıırkenki hali yansımaktadır. Posterin altında "Çocuk işçiliğine hayır deyin" yazısı yer almaktadır.

Resim 8. UNICEF'in İkinci Kamu Spotu Reklamı

Tablo 8. UNICEF'in İkinci Kamu Spotu Reklamı

Belirtisel gösterge olarak posterde çocuk işçiliği ile çocukların eğitim sürecinin ilişkilendirildiği görülmektedir. Posterde çocukların çalıştırılmaları sonucunda eğitimlerine devam edemedikleri aktarılmaktadır. Posterde küçük çocuğun taşıdığı kiremitler çocuk işçiliğini, kitaplar ise eğitimi simgelemektedir. Çocuğun kiremit taşıırken aynanın karşısında kendisini okul üniforması içerisinde kitap taşıırken hayal etmesi ile çocukların çalışmak yerine okumak istedikleri algısını oluşturmaktadır. Kamu

spotu reklamında çocukların maddi güçlüklerden, baskıdan veya diğer nedenlerden dolayı çalışmak zorunda bırakıldıkları mesajı verilmekte, çocukların ise okula gitmek istedikleri aktarılmaktadır. Posterde, çalışma kapsamında incelenen diğer posterlerde olduğu gibi hüznün duygusu ön plana çıkarılarak kitlelerin çocuk işçiliğine karşı tutum alması amaçlanmaktadır.

Tablo 8. UNICEF'in İkinci Kamu Spotu Reklamı

Görüntüsel Gösterge	Kiremit taşıyan bir çocuğun, ayna baktığında kendisini kitap taşıyan bir öğrenci olarak görmesi
Belirtisel Gösterge	Çocuk işçiliği çocukların eğitim hayatını sürdürmelerini engellemektedir
Simge	Kiremit ve kitap

SONUÇ

Çalışma kapsamında incelenen kamu spotu reklamlarında genel olarak insan ticareti bağlamında çocuk işçiliğinin, çocukların özgürlüğünü ortadan kaldırdığı, çocukluk dönemlerini yaşamlarını engellediği ve eğitimlerini sürdürmelerini önlediği mesajları verilmiştir. Bu süreçte kamu spotu reklamlarında genel olarak doğrudan çocuk işçileri temsil eden kişilerin fotoğraflarına yer verilmiştir. Kamu spotu reklamlarında yer alan görsel ve yazılı mesajlarda, kitleler nezdinde çocukların çocuk işçiliğinden olumsuz şekilde etkilendiğine yönelik algı inşa edilmeye çalışılmıştır. Diğer yandan posterlerde çocuklar mutsuz olarak yansıtılarak, çocukların çalışma yönünde isteksiz olduğuna yönelik de algı oluşturulmuştur. Kamu spotu reklamlarında eğitim ve özgürlük temaları üzerinde durulurken, çocuk işçiliğinin çocukların sağlıkları ve psikolojileri üzerindeki etkisinden bahsedilmemesi kamu spotu reklamlarındaki önemli bir eksiklik olarak ortaya çıkmıştır.

Kamu spotu reklamlarında, insanların günlük hayatta kullandıkları bazı ürünlerin çocuk işçiler tarafından üretildiğine yönelik mesaj verilmiştir. Kamu spotu reklamlarında, çocuk işçiliğine farklı bir pencere açılarak, kitlelerin çocuk istihdamı ile ilgili gerçeklikler hakkında bilgilendirilmesi amaçlanmıştır. Böylece insanların, satın aldıkları ürünlerin üretim süreciyle ilgili daha bilinçli hareket etmeleri ve çocuk işçilerin ürettiği ürünleri satın almamaları istenmiştir. Kamu spotu reklamlarında kamuoyunda çocuk işçiliğine karşı duyarlılık oluşturularak, insanlara çocuk işçilerin zor şartlar altında çalıştıklarına, yetişkinlerin yapması gereken işleri yaptıklarına ve çalışmaktan mutsuz olduklarına yönelik mesajlar verilmiştir. Böylece kampanyalarda kullanılan posterler üzerinden çocukların çalışmalarının yanlış olduğu, eğitimlerini sürdürmelerinin ise doğru bir eylem olduğu algısı oluşturulmak istenmiştir. Bu süreçte kamu spotu reklamlarında hüznün duygusu ön plana çıkarılarak, kitlelerin çocuk işçiliğine yönelik tutum sergilemesi amaçlanmıştır.

Çalışmada gösterebilimsel açıdan analiz edilen kamu spotu reklamlarının çocuk işçiliğinin önlenmesinde ve kitlelerin çocuk işçiliğine yönelik daha bilinçli hareket etmesinde önemli rol oynadığı düşünülmektedir. Özellikle kitlelerin istenilen yönde etkilenmesi amacıyla hüznün duygularının ön plana

çıkardığı hüznün çekiciliği tekniğinden yararlanılması ile kamu spotu reklamlarının kitleler üzerindeki ikna gücünün artırıldığı söylenebilmektedir. Buna karşın ilerleyen dönemde hazırlanması muhtemel kamu spotu reklamlarında, çocuk işçiliğine yönelik istatistikî verilerden yararlanılmasıyla, çocuk işçilerin maruz kaldığı olumsuzlukların somut örnekler üzerinden aktarılmasıyla ve reklamlarda ikna yöntemi olarak hüznün çekiciliği tekniğinin yanında korku, mizah, coşku ve öfke gibi farklı tekniklerden yararlanılmasıyla, kamu spotu reklamlarının kitleler üzerindeki etkisini arttıracığına inanılmaktadır.

Çalışmada çocuk işçiliğinin önlenmesine yönelik olarak hazırlanan kamu spotu reklamları incelenmiştir. Çalışma, kamu spotu reklamlarının çocuk işçiliğinin önlenmesindeki rolünü ortaya koyması bakımından önem taşımaktadır. Buna karşın elde edilen bulgular, kamu spotu reklamlarının çocuk işçiliği konusunda kitlelerde ne gibi bir etki bıraktığını ortaya koyamamaktadır. Bu açıdan gelecek çalışmaların çocuk işçiliğine yönelik hazırlanan kamu spotu reklamlarının kitleler üzerinde ne gibi bir etki bıraktığını ele alan saha çalışmalarına yönelmesi, çocuk işçiliği konusundaki akademik literatürün zenginleşmesine katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Abebe, T., & Bessell, S. (2011). Dominant Discourses, Debates and Silences on Child Labour in Africa and Asia. *Third World Quarterly*, 32(4), 765-786.
- Acosta, P. (2011). School Attendance, Child Labour, and Remittances from International Migration in El Salvador. *Journal of Development Studies*, 47(6), 913-936.
- ADEEVEE (2019a). "Çocukları Kurtarın Fonu'nun İkinci Kamu Spotu Reklamı", <https://www.adeevee.com/2006/11/the-indian-council-for-child-welfare-child-labour-awareness-child-labour-girl-child-labour-boy-outdoor/>, Erişim Tarihi: 29.09.2019.
- ADEEVEE (2019b). "İnsan Ticaretini Durdur Örgütü'nün Kamu Spotu Reklamı", <https://www.adeevee.com/2007/12/stop-the-traffic-global-campaigners-against-human-trafficking-advent-calendar-print/>, Erişim Tarihi: 29.09.2019.
- ADEEVEE (2019c). "Kamu Bakanlığı Ulusal Konseyi'nin Kamu Spotu Reklamı", <https://www.adeevee.com/2019/04/conselho-nacional-do-ministerio-publico-cnmp-child-labor-childhood-outdoor-print/>, Erişim Tarihi: 29.09.2019.
- ADEEVEE (2019d). "UNICEF'in Birinci Kamu Spotu Reklamı", <https://www.adeevee.com/2002/10/unicef-against-child-labour-child-labour-t-shirt-child-labour-tennis-shoe-child-labour-jeans-outdoor/>, Erişim Tarihi: 29.09.2019.
- ADS (2019a). "Bombay Rotary Kulübü'nün Kamu Spotu Reklamı", https://www.adsoftheworld.com/media/print/rotaract_club_of_mumbai_batik, Erişim Tarihi: 29.09.2019.
- ADS (2019b). "Çocuk Hakları ve Siz Örgütü'nün Kamu Spotu Reklamı", https://www.adsoftheworld.com/media/print/cry_working_child, Erişim Tarihi: 29.09.2019.
- ADS (2019c). "Çocukları Kurtarın Fonu'nun Birinci Kamu Spotu Reklamı", https://www.adsoftheworld.com/media/print/save_the_children_employee_of_the_month, Erişim Tarihi: 29.09.2019.
- Ahmad, A. (2012). Poverty, Education and Child Labour in Aligarh City-India. *Studies on Home and Community Science*, 6(3), 165-172.

- Akarro, R. R., & Mtweve, N. A. (2011). Poverty and its Association with Child Labour in Njombe District in Tanzania: The Case of Igima Ward. *Current Research Journal of Social Sciences*, 3(3), 199-206.
- Aktar, S., & Abdullah, A. S. M. (2013). Protecting Child Labour in Bangladesh: Domestic Laws versus International Instruments. *Bangladesh E-Journal of Sociology*, 10(1), 153-172.
- Ali, H., & Khan, M. S. (2012). The Overcoming of Child Labour in India: In Perspective of Constitutional and Legislative Framework. *Journal of Business Management & Social Sciences Research*, 1(3), 83-91.
- Alimi, T., & Masuku, M. B. (2010). Determinants of Household Participation in the Child Labour Force: The Case of Iwo Local Government Area in Osun State, Nigeria. *Agrekon*, 49(3), 358-372.
- Arpa, M., & Çakı, C. (2018). "İş Kazası Diye Bir Şey Yoktur": Kanada İş Güvenliği Reklamları Üzerine İnceleme. *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 9(2), 75-87.
- Barman, S. (2011). Socio-Economic and Demographic Impact on Child Labour in India. *Journal of Alternative Perspectives in the Social Sciences*, 3(2), 376-403.
- Berenger, V., & Verdier-Chouchane, A. (2016). Child Labour and Schooling in South Sudan and Sudan: Is There a Gender Preference?. *African Development Review*, 28(S2), 177-190.
- Bessell, S. (2011). Influencing International Child Labour Policy: The Potential and Limits of Children-Centred Research. *Children and Youth Services Review*, 33(4), 564-568.
- CNMP (2019). <http://www.cnmp.mp.br/portal/institucional/o-cnmp/apresentacao>, Erişim Tarihi: 29.09.2019.
- Conradi, C. (2013). Child Trafficking, Child Soldiering: Exploring the Relationship between Two 'Worst Forms' of Child Labour. *Third World Quarterly*, 34(7), 1209-1226.
- CRY (2019). "Çocuk Hakları ve Siz Örgütü", <https://www.cry.org/statistics-on-children>, Erişim Tarihi: 29.09.2019.
- Çakı, C., Gazi, M. A., Çakı, G. (2019a). Vietnam Savaşı Sırasında Çin-ABD İlişkileri: Çin Propaganda Posterleri Üzerine İnceleme. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 7(2), 953-976.
- Çakı, C., Gazi, M. A., & Çakı, G. (2019b). Nazi Almanyası İşgalindeki Polonya'da Propaganda Posterleri Üzerinden Yahudilere Karşı Nefret Söylemi İnşası. *Selçuk İletişim*, 12(2), 781-812.
- Çetin, M., Çakı, C. & Gazi, M. A. (2018). The Examination of The Anti-USA Propaganda Posters in The Iran Revolution According to Claude Lévi-Strauss'binary Opposition. *International Journal of Social Science*, 1(3), 31-51.
- Datt, G., & Uhe, L. (2019). A Little Help May Be No Help at All: Size of Scholarships and Child Labour in Nepal. *The Journal of Development Studies*, 55(6), 1158-1181.
- Dillon, A. (2012). Child Labour and Schooling Responses to Production and Health Shocks in Northern Mali. *Journal of African Economies*, 22(2), 276-299.
- Dwivedi, J. K., & Chaudhuri, S. (2010). Foreign Capital, Return to Education and Child Labour. *International Review of Economics & Finance*, 19(2), 278-286.
- Edmonds, E. V., & Schady, N. (2012). Poverty Alleviation and Child Labor. *American Economic Journal: Economic Policy*, 4(4), 100-124.

- Ekpenyong, S. N., & Sibiri, A. E. (2011). Street Trading and Child Labour in Yenegoa. *International Journal of Scientific Research in Education*, 4(1), 36-46.
- Erdoğan, E., & Uyan Semerci, P. (2018). Illegality in the Informal Labour Market: Findings from Pilot Research on Child Labour in Istanbul. *Research and Policy on Turkey*, 3(2), 138-154.
- Fatima, A. (2017). Child Labour in Pakistan: Addressing Supply and Demand Side Labour Market Dynamics. *The Economic and Labour Relations Review*, 28(2), 294-311.
- Fiske, J. (2017). *İletişim Çalışmalarına Giriş*. Çev: Süleyman İrvan. 5. Basım. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Gazi, M. A., Çakı, C., & Gülada, M. O. (2018). İspanya 2000 Partisi'nin Göçmen Karşıtı Propaganda Faaliyetleri Üzerine İnceleme. *Ankara Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 11-22.
- Gazi, M. A. & Çakı, C. (2019a). Şili Ulusal İnsan Hakları Örgütü'nün Göçmen Ayrımcılığına Karşı Hazırlanan Kamu Spotu Reklamları Üzerine İnceleme. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 50-77.
- Gazi, M. A., Çakı, C. (2019b). Engelli İstihdamına Yönelik Hazırlanan Kamu Spotu Reklamları: Amerika Birleşik Devletleri Çalışma Bakanlığı Üzerine İnceleme. *Sosyal Güvenlik Dergisi (Journal of Social Security)*. 9(2). 409-430.
- Gee, K. A. (2010). Reducing Child Labour through Conditional Cash Transfers: Evidence from Nicaragua's Red de Protección Social. *Development Policy Review*, 28(6), 711-732.
- Gülada, M. O., & Gazi, M. A., Çakı, C. (2019). Nazi Propagandasının Ulusal Seferberlikte İdealize Ettiği Alman Genç Kızları: "Das Deutsche Mädel" Dergisi Üzerine İnceleme. *Erciyes İletişim Dergisi*, 6(2), 1079-1100.
- Haile, G., & Haile, B. (2012). Child Labour and Child Schooling in Rural Ethiopia: Nature and Trade-Off. *Education Economics*, 20(4), 365-385.
- Heissler, K. A. (2013). Rethinking 'Trafficking'in Children's Migratory Processes: the Role of Social Networks in Child Labour Migration in Bangladesh. *Children's Geographies*, 11(1), 89-101.
- Hilson, G. (2010). Child Labour in African Artisanal Mining Communities: Experiences from Northern Ghana. *Development and Change*, 41(3), 445-473.
- Hou, X. (2010). Wealth: Crucial but not Sufficient—Evidence from Pakistan on Economic Growth, Child Labour and Schooling. *The Journal of Development Studies*, 46(3), 439-465.
- Humphries, J. (2010). *Childhood and Child Labour in the British Industrial Revolution*. The United Kingdom: Cambridge University Press.
- Hussain, A., Mahmood, B., Chaudhry, A., & Batool, Z. (2018). Factors Causing Child Labour of Rural Children in Markets of Faisalabad City. *Journal of Agricultural Research (03681157)*, 56(2), 151-157.
- ILO (2017). "Uluslararası Çalışma Örgütü'nün 2017 Çocuk İşçiliği Verileri", <https://www.ilo.org/global/topics/child-labour/lang--en/index.htm>, Erişim Tarihi: 30.09.2019.
- Imran, A., Farooq, F., & Chaudhry, I. S. (2016). The Determinants of Female Child Labour in Pakistan: The Case of Multan City. *Review of Economics and Development Studies*, 2(1), 1-10.
- Iversen, V., & Ghorpade, Y. (2011). Misfortune, Misfits and what the City Gave and Took: the Stories of South-Indian Child Labour Migrants 1935–2005. *Modern Asian Studies*, 45(5), 1177-1226.

- Jørgensen, A., Lai, L. C., & Hauschild, M. Z. (2010). Assessing the Validity of Impact Pathways for Child Labour and Well-Being in Social Life Cycle Assessment. *The International Journal of Life Cycle Assessment*, 15(1), 5-16.
- Khan, A. (2010). Discourses on Childhood: Policy-Making with regard to Child Labour in the Context of Competing Cultural and Economic Preceptions. *History and Anthropology*, 21(2), 101-119.
- Koomson, I., & Asongu, S. A. (2016). Relative Contribution of Child Labour to Household Farm and Non-Farm Income in Ghana: Simulation with Child's Education. *African Development Review*, 28(1), 104-115.
- Kuimi, B. L. B., Oppong-Nkrumah, O., Kaufman, J., Nazif-Munoz, J. I., & Nandi, A. (2018). Child Labour and health: A Systematic Review. *International Journal of Public Health*, 63(5), 663-672.
- Menon, N. (2010). Investment Credit and Child Labour. *Applied Economics*, 42(12), 1461-1479
- Mukhopadhaya, P., Bhattacharya, U., & MacMillan, C. (2012). Education for Child Labour: Evaluating the National Child Labour Policy in West Bengal, India. *Journal of contemporary Asia*, 42(4), 651-675.
- Omokhodion, F. O., & Uchendu, O. C. (2010). Perception and Practice of Child Labour among Parents of School-Aged Children in Ibadan, Southwest Nigeria. *Child: Care, Health and Development*, 36(3), 304-308.
- Parker, D., Fassa, A., & Scanlon, T. (2010). Understanding the Health Effects of Child Labour. *Child Labour: A Public Health Perspective*, 103-121.
- Phillips, N., Bhaskaran, R., Nathan, D., & Upendranadh, C. (2014). The Social Foundations of Global Production Networks: towards A Global Political Economy of Child Labour. *Third World Quarterly*, 35(3), 428-446.
- Rahman, M. M., & Khanam, R. (2012). Child Labour: The Effects of Globalisation. *Journal of Applied Business and Economics*, 13(4), 59-71.
- Ray, R., & Chatterjee, B. (2010). Education Subsidy, Adult Unemployment and the Incidence of Child Labour in an Open Economy: A Three-Sector General Equilibrium Analysis. *The Indian Economic Journal*, 57(4), 37-59.
- Ray, R., & Chatterjee, B. (2013). Trade Restriction, Adult Unemployment and Incidence of Child Labour: A Three Sector General Equilibrium Analysis. *Artha Vijnana*, 55(3), 239-251.
- RCB (2019). "Bombay Rotary Kulübü", <https://rotaryclubofbombay.org/about-rotary-club-of-bombay/about-rotary-club-of-bombay.html>, Erişim Tarihi: 29.09.2019.
- Rifat, M. (2013). *Açıklamalı Göstergibilim Sözlüğü: Kavramlar, Yöntemler, Kuramcılar, Okullar*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları
- Saussure, D. S. (2014) *Genel Dilbilim Yazıları*, Çev. Savaş Kılıç, İstanbul: İthaki Yayınları.
- SC (2019). "Çocukları Kurtarın Fonu", <https://www.savethechildren.net>, Erişim Tarihi: 29.09.2019.
- Self, S. (2011). Market and Non-Market Child Labour in Rural India: The Role of the Mother's Participation in the Labour Force. *Oxford Development Studies*, 39(3), 315-338.
- ST (2019). "İnsan Ticaretini Durdur Örgütü", <https://www.stophetraffik.org/who-we-are/about-us/>, Erişim Tarihi: 29.09.2019.
- Tanyeri Mazıcı, E., & Çakı, C. (2018). Adolf Hitler'in korku çekiciliği bağlamında kamu spotu reklamlarında kullanımı. *Erciyes İletişim Dergisi*, 5(3), 290-306.

- Toh, Y. L. (2018). The Role of Land Wealth on Child Labour in Vietnam. *Atlantic Economic Journal*, 46(2), 247-248.
- TRSTY (2019). "UNICEF'in İkinci Kamu Spotu Reklamı", [http:// advertising. trsty. com/ advertising/ campaign/ unicef- visual- advertising- charity](http://advertising.trsty.com/advertising/campaign/unicef-visual-advertising-charity), Erişim Tarihi: 29.09.2019.
- UNICEF (2019). "Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuklara Acil Yardım Fonu", [https:// www. unicef. org](https://www.unicef.org), Erişim Tarihi: 29.09.2019.
- Vinković, M. (2010). The "Unbroken Marriage"—Trafficking and Child Labour in Europe. *Journal of Money Laundering Control*, 13(2), 87-102.
- Yılmaz, M. B., & Babacan, M. (2019). "Egemen Küresel Hegemonyada Neoliberalist ve Postmodern Kültür: Coca Cola Reklamlarında Ramazan", *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 43-64.